

ОСОБЛИВОСТІ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ НА СТАДІЇ ПОПЕРЕДНЬОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

ЯВОРСЬКИЙ Ярослав Тадейович - аспірант кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка

УДК 341.645

Стаття посвячена аналізу повноважень Прокурора Міжнародного кримінального суду на стадії попереднього судового провадження. Розглянуті теоретичні концепції, внутрішні документи та практика діяльності Міжнародного кримінального суду, які мають відношення до предмету дослідження.

Ключові слова: Міжнародний кримінальний суд, Прокурор, стадія попереднього судового провадження, повноваження прокурора.

Постановка проблеми

Однією зі стадій провадження справи у Міжнародному кримінальному суді є попередній судовий розгляд. Як підкреслюється у міжнародно-правовій доктрині, попередній судовий розгляд являє собою перехідну стадію від розслідування до судового розгляду справи по суті [1, р.336]. Ця стадія виконує дві функції: контрольну – щодо розслідування та підготовчу – щодо судового розгляду [2, с.162].

Такий перехідний характер стадії попереднього судового провадження зумовлює особливі повноваження Прокурора Міжнародного кримінального суду (далі – МКС), який, з одного боку, має право завершувати проведення розслідування, а з іншого – він є стороною провадження щодо затвердження провадження у Палаті попереднього провадження (далі – ППП). Його повноваження передбачені статтями 60 та 61 Статуту МКС та пр.121-130 Правил процедур та доказування МКС (далі – ППД МКС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Повноваження Прокурора МКС на стадії попереднього судового провадження опосередковано були предметом розгляду ряду науковців, серед яких варто виділити праці: К. Амбоса, О.В.Касинюк, К. Міллера, В. Нерліча, Г. Пікіса, К. Хена. Разом з тим такі повноваження, як видається, є недостатньо досліджені.

Метою цієї статті є виявлення та аналіз окремих особливостей повноважень Прокурора МКС на стадії попереднього судового провадження.

Виклад основного матеріалу дослідження

Аналіз статті 60 та 61 Римського статуту та пр.121-130 ППД МКС, а також практики діяльності МКС дозволяє повноваження на цій стадії розділити на такі групи: 1) повноваження Прокурора до початку слухання ППП щодо затвердження обвинувачення; 2) повноваження Прокурора під час слухання ППП щодо затвердження обвинувачення; 3) повноваження Прокурора після затвердження обвинувачення ППП та до початку судового розгляду справи по суті.

Повноваження Прокурора до початку слухання ППП щодо затвердження обвинувачення.

Уже починаючи з початкового провадження у ППП (у порядку ст.60 Статуту МКС), Прокурор вправі звертатися до

ППП про перегляд рішення щодо взяття під варту підозрюваного або про звільнення його з-під варту (якщо така особа уже знаходиться під вартою) чи зміни умов звільнення з-під варту. При цьому, згідно з п.3 ст.60 Статуту МКС, Прокурору для внесення ППП змін до рішення слід довести, що цього вимагають нові обставини. Станом на 01 жовтня 2014 року Прокурор жодного разу не скористався своїм правом, передбаченим у п.3 ст.60 Статуту МКС. Як видається, це було обумовлено двома обставинами. По-перше, усі підозрювані на момент початкового провадження у ППП уже були під вартою, тому ставити питання про взяття їх під варту не було потреби. І подруге, Прокурор жодного разу не клопотав про звільнення з-під варту підозрюваного, швидше за все у зв'язку з тим, що таке звільнення не було б в інтересах сторони обвинувачення. Разом з тим варто вказати, що ППП може й за клопотанням підозрюваного або з власної ініціативи здійснити перегляд зазначеного рішення. При цьому перегляд рішення щодо тримання під вартою здійснюється у будь-якому разі не рідше одного разу в 120 днів (п.2 пр.118 ППД МКС). Аналіз рішень ППП щодо цього питання дозволяє стверджувати, що Прокурор у всіх випадках вказував, що з моменту прийняття рішення про взяття під варту до моменту його перегляду, обставини, які слугували підставою для взяття під варту (п.1 ст.58 Статуту МКС) істотно не змінилися, а тому рішення ППП не потребує зміни [3, пара.14; 4, paras.27-29; 5; 6]. Така позиція Прокурора у всіх випадках підтримувалася ППП (станом на 01.10.2014).

До початку розгляду у ППП питання щодо затвердження обвинувачення між Прокурором та обвинуваченим здійснюється розкриття доказів, про що приймається відповідне рішення ППП. Цілком справедливо у науковій доктрині зазначається, що розкриття доказів є одним з центральних елементів змагального судового процесу, яке забезпечує, що обидві сторони будуть мати однакову інформацію щодо наявної доказової бази [1, р.341]. Відповідно до ст.61(3)(b) Статуту МКС, Прокурор має надати захисту інформацію про дока-

зи, які він має намір використовувати під час слухання. Пункт 3 правила 121 ППД МКС передбачає, що він повинен надати підозрюваному не пізніше ніж за 30 днів до початку слухання щодо затвердження обвинувачень детальний виклад обвинувачень разом з переліком доказів, які він має намір надати на цьому слуханні. Разом з тим, як слушно підкреслюється у міжнародно-правовій доктрині, далеко не всі докази, які будуть представлені під час судового розгляду справи по суті (trial) мають бути розкриті Прокурором. Це Прокурор вирішує, які докази надати під час слухання щодо затвердження обвинувачення (confirmation hearing), а які тільки на стадії судового розгляду справи по суті (trial). Тому межі розкриття доказів Прокурором визначаються, виходячи з їх доцільності розкриття на тій чи іншій стадії. Хоча, звісно, усі докази, які будуть представлені під час слухання щодо затвердження обвинувачення, виходячи з вимог ст., 61(3)(b) Статуту та пр.121(3) ППД МКС мають бути попередньо розкриті для сторони захисту [7, р.1352].

До початку розгляду ППД питання щодо затвердження обвинувачення Прокурор вправі проводити розслідування, змінити або зняти обвинувачення. Таке повноваження Прокурора передбачене п.4 ст.61 Статуту та п.4-5 пр.121 ППД МКС. Прокурор у разі зміни обвинувачення повинен повідомити про своє рішення ППП та відповідну особу не пізніше як за 15 днів до початку слухання щодо затвердження обвинувачення і надати перелік доказів, якими він буде підтримувати обвинувачення. Якщо ж Прокурор знімає обвинувачення, він має повідомити ППП про причини зняття обвинувачення.

У тому разі, якщо Прокурор проводив розслідування і отримав нові докази, він повинен, відповідно до п.5 пр.121 ППД МКС, надати ППП та відповідній особі перелік таких доказів також не пізніше ніж за 15 днів до слухання. У даному контексті заслуговує уваги рішення ППП у справі Томаса Лубанга Дьїльо, яка вказала, що за виняткових обставин Прокурор вправі здійснювати окремі слідчі дії і після по-

чатку слухання щодо затвердження обвинувачення [8, пара.131]. Однак, ППП не конкретизувала, що слід розуміти під «винятковими обставинами» та до якого періоду він може проводити такі слідчі дії. Видається за необхідне долучитися до думки тих науковців, які вважають, що поріг «виняткових обставин» не повинен бути дуже високим, а слідчі дії мають здійснюватися у всіх випадках, коли це необхідне для встановлення істини по справі [1, р.339].

Прокурор також вправі звернутися до ППП з проханням провести слухання за відсутності підозрюваного з метою затвердження обвинувачення, якщо а) особа відмовилася від свого права бути присутньою на слуханні; б) переховується чи неможливо встановити його місце перебування та були вжиті всі необхідні засоби для забезпечення її присутності у Суді (п.2 ст.61 Статуту МКС).

Повноваження Прокурора під час слухання ППП щодо затвердження обвинувачення.

Під час слухання ППП щодо затвердження обвинувачення, Прокурор, згідно з п.5 ст.61 Статуту МКС, підтримує кожен пункт обвинувачення доказами, які є достатніми для встановлення істотних підстав вважати, що дана особа вчинила злочин, у якому її обвинувачують. При цьому він може посилатися на документальні докази або резюме доказів і може не викликати свідків, які, як очікується, будуть давати покази у суді. Отже, п.5 ст.61 не вимагає у Прокурора викликати тих свідків, покази яких стали основою для затвердження обвинувачень. Прокурору у даному випадку достатньо надати відповідні документи чи витяг з них, у яких містяться задокументовані покази свідків [9, р.139]. Якщо ж звернутися до практики МКС, то у справі Т. Лубанга Дьїльо, Прокурор під час слухання надав різного роду документи, доповіді, і тільки одного свідка викликав у судові засідання для дачі показів. Оскільки, в основному покази свідків були надані у задокументованому вигляді, це викликало критику з боку сторони захисту, яка вказувала, що такі покази не повинні братися до уваги, тому що вони не можуть бути

спростовані через процедуру перехресного допиту, а щодо резюме доказів, то вони є недопустимими доказами, оскільки містять тільки прокурорське бачення таких показів [10, р.496-497]. Однак, ППП наголосила, що метою слухання щодо затвердження обвинувачення є обмеження передачі до судового розгляду по суті справ тільки щодо тих осіб, проти яких є достатні обвинувачення, що виходять за межі одних лише припущень або підозр [11, пара.37]. Тобто слухання щодо затвердження обвинувачення виконує функцію фільтрації справ для стадії розгляду справ по суті, на якій потім уже буде визначатися, чи вчинила конкретна особа злочин чи ні. Як наслідок, Прокурору необхідно надати принаймні ті докази, які є достатніми для встановлення істотних підстав вважати, що дана особа вчинила злочин. Такий стандарт доказування вини є значно нижчим, ніж стандарт доказування під час розгляду справи по суті [7, р.1352; 12, paras.9-13]. Якщо на слуханні щодо затвердженні обвинувачення стандарт доказування визначається розробниками Статуту словами «істотні підстави вважати» (англ. 'substantialgroundstobelieve') [13, art. 61(5) and 61(7)], то під час судового розгляду справи по суті для визначення особи винною – «поза розумними сумнівами» (англ. 'beyondreasonable doubt') [13, art. 66 (3)]. Такі різні стандарти доказування передбачені розробниками Статуту для того, щоб уникнути перетворенню слухання ППП щодо затвердження обвинувачення у «суд перед судом» [14, р.497].

За результатами слухання, ППП може як затвердити обвинувачення, так і не затверджувати обвинувачення. Якщо обвинувачення не були затверджені, Прокурор відповідно до п.8 ст.61 Римського Статуту МКС вправі за наявності нових доказів знову звернутися до ППП з проханням про затвердження цього обвинувачення. Тому на слуханні щодо затвердження обвинувачення, сторона обвинувачення є у більш привілейованому становищі, ніж сторона захисту. Адже навіть якщо на слуханні у ППП сторона захисту добилася незатвердження обвинувачення, сторона обвинувачення вправі клопотати про нове слухання щодо

затвердження обвинувачень [15, р.220]. Аналогічного кореспондуючого права сторона захисту не має. При чому варто підкреслити, що для Прокурора не встановлено жодних часових обмежень щодо збору нових доказів та кількості можливих звернень до ППП щодо одних і тих же обвинувачень. Для прикладу у справі МКС проти Бахар Ідріс Абу Гарда (Дарфур, Судан) ППП за результатами слухання щодо затвердження обвинувачення прийняла рішення не затверджувати обвинувачення [16, para.236]. Станом на 01 жовтня 2014 року Прокурор все ще збирає нові докази для повторного звернення до ППП для затвердження обвинувачень.

Повноваження Прокурора після затвердження обвинувачення ППП та до початку судового розгляду справи по суті.

Після затвердження обвинувачень ППП та до початку судового розгляду справи по суті Прокурор вправі змінити обвинувачення (п.9 ст.61 Римського Статуту МКС). Для цього Прокурор повинен згідно п.1 пр.128 ППД МКС надіслати до ППП прохання про зміну обвинувачень, яка, у свою чергу, повідомляє про таке прохання обвинуваченого. Якщо ППП вважатиме, що зміни обвинувачення являють собою нові або більш серйозні обвинувачення, вона проводить нове слухання щодо затвердження обвинувачення. В іншому випадку (зменшення кількості інкримінованих злочинів або їх тяжкості) – ППП може санкціонувати зміну обвинувачень без проведення нового слухання щодо затвердження обвинувачень.

Отже, відповідно до п.9 ст.61 Римського статуту МКС, ініціатива щодо зміни обвинувачення на цій стадії може виходити виключно від Прокурора, на чому неодноразово наголошувала Апеляційна палата МКС [17, para.30; 18, para.77]. Разом з тим таке виключне право Прокурора на стадії попереднього судового провадження не означає, що у подальшому зміна обвинувачення не буде здійснена Судовою палатою з розгляду справи по суті [17, para.30; 18, para.77]. Якщо ж судовий розгляд справи по суті уже розпочався, то Прокурор відповідно до п.9 ст.61 Римського Статуту МКС вправі тільки зняти обвинувачення, зміни-

ти обвинувачення він не має права.

Узагальнюючи особливості повноважень Прокурора МКС на стадії попереднього судового провадження, можна зробити такі висновки.

1. Прокурор на цій стадії володіє значно вужчим обсягом повноважень, ніж на попередніх стадіях (порушення розслідування та розслідування). Разом з тим, на кожному етапі стадії попереднього судового провадження він має свої особливі повноваження. Так, до початку слухання ППД щодо затвердження обвинувачення Прокурор має повноваження у сфері взяття під варту чи звільнення з під варті; розкриття доказів; продовження проведення розслідування, зміни або зняття обвинувачення; ініціювання проведення слухання ППП щодо затвердження обвинувачення за відсутності особи, щодо якої здійснюється кримінальне переслідування. Під час проведення слухання ППП щодо затвердження обвинувачення Прокурор підтримує кожен пункт обвинувачення доказами; якщо обвинувачення не були затвержені ППП – він вправі за наявності нових доказів знову звернутися до ППП з проханням про затвердження обвинувачення. Після затвердження обвинувачення ППП та до початку судового розгляду справи по суті Прокурор вправі з дозволу ППП змінити обвинувачення або зняти їх.

2. Серед досліджуваних повноважень Прокурора окремі з них отримали розширене тлумачення у практиці МКС. Так, Прокурор вправі самостійно вирішувати межі розкриття доказів для сторони захисту. Зокрема, він визначає, які докази надати під час слухання щодо затвердження обвинувачення (попередньо розкривши їх для сторони захисту), а які лише на стадії судового розгляду справи по суті (і залишити їх нерозкритими для сторони захисту до провадження розгляду справи по суті). Також Прокурор вправі у разі незатвердження обвинувачень ППП за наявності нових доказів знову звернутися до ППП з проханням про затвердження обвинувачень. При цьому для Прокурора не встановлено жодних часових обмежень щодо збору нових доказів та кількості можливих звер-

вень до ППП щодо одних і тих же обвинувачень. Прокурор вправі протягом усієї стадії попереднього судового розгляду змінити обвинувачення. При цьому ініціатива щодо зміни обвинувачення може виходити виключно від Прокурора. З ініціативи сторони захисту чи з власної ініціативи ППП не може змінити обвинувачення.

Література

1. Ambos K. Structure and Function of the Confirmation Procedure before the ICC from a Comparative Perspective [article] / Ambos, Kai; Miller, Dennis // *International Criminal Law Review*. – Vol. 7. – Issues 2 and 3. – 2007. – pp. 335-360.

2. Касинюк О.В. Кримінально-процесуальні питання діяльності міжнародних кримінальних судів [Текст] : дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Касинюк Оксана Василівна ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. - Х., 2004, 223 с.

3. Situation in the Republic of Cote d'Ivoire. Prosecutor v. Laurent Gbagbo. Case No.: ICC-02/11-01/11. Decision on the request for the conditional release of Laurent Gbagbo and on his medical treatment, 18 January 2013, available at <http://icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1542532.pdf#search=%22%20to%20article%2060%283%29%20of%20the%20Statute%22>

4. Situation in the Central African Republic. Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo. Case No.: ICC-01/05-01/08. Decision on the Interim Release of Jean-Pierre Bemba Gombo and Convening Hearings with the Kingdom of Belgium, the Republic of Portugal, the Republic of France, the Federal Republic of Germany, the Italian Republic, and the Republic of South Africa, 14 August 2009, available at <http://icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc727230.pdf#search=%22%20to%20article%2060%283%29%20of%20the%20Statute%22>

5. Situation in the Democratic Republic of Congo. Prosecutor v. Germain Katanga and Mathieu Ngudjolo Chui. Case No. ICC-01/04-01/07. Review of the «Decision on the Conditions of the Pre-Trial Detention of

Germain Katanga», 18 August 2008, available at <http://icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc545727.PDF#search=%22%20to%20article%2060%283%29%20of%20the%20Statute%22>

6. Situation in the Democratic Republic of Congo. Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo: Case No: ICC-01/04-01/06. Second Review of the «Decision on the Application for Interim Release of Thomas Lubanga Dyilo», 11 June 2007, available at <http://icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc286731.pdf#search=%22%20to%20article%2060%283%29%20of%20the%20Statute%22>

7. Nerlich V. Confirmation of Charges Procedure at the International Criminal Court: Advance or Failure [article] / Nerlich, Volker // *Journal of International Criminal Justice*. – Vol. 10. – Issue 5. – 2012. – pp. 1339-1356

8. Situation in the Democratic Republic of Congo. Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo: Case No: ICC-01/04-01/06. Decision on the Final System of Disclosure and the Establishment of a Timetable, 15 May 2006, available at <http://icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc192080.pdf>

9. Pikis G.M. The Rome Statute for the International Criminal Court: Analysis of the Statute, the Rules of Procedure and Evidence, the Regulations of the Court and Supplementary Instruments / G.M. Pikis. Martinus Nijhoff Publishers. – Leiden, 2010. – 344 p.

10. Miraglia M. Admissibility of Evidence, Standard of Proof, and Nature of the Decision in the ICC Confirmation of Charges in Lubanga [article] / Michela Miraglia // *Journal of International Criminal Justice*. – Vol. 6. – Issue 3. – 2008 – pp. 489-504

11. Decision on the Confirmation of Charges, Situation in the Democratic Republic of Congo in the case of the Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo (ICC-01/04-01/06), Pre-Trial Chamber I, 29 January 2007, available at <http://icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc266175.PDF>

12. Situation in the Democratic Republic of Congo. Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo: Case No: ICC-01/04-01/06. Prosecution's Document Addressing Matters that were Discussed at the Confirmation Hearing, 4

АНОТАЦІЯ

Стаття спрямована на висвітлення правотворчої діяльності Всесвітньої митної організації, як однієї з її основних функцій. Охарактеризовано рішення Організації, які можуть прийматись у формі конвенцій, рекомендацій, декларацій чи резолюцій і покликані виробити єдині правила і стандарти міжнародної митної співпраці держав.

SUMMARY

The article aims to highlight the legislative activities of the World Customs Organization, as one of its main functions. The characteristic of the decision which may be taken in the form of conventions, recommendations, declarations or resolutions, and are intended to develop common rules and standards of international customs cooperation between states.

December 2006, available at <http://icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc243643.pdf>

13. Rome Statute of the International Criminal Court. UN. Doc; A/CONF.183/9, 17 July 1998, available at http://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf

14. Miraglia M. Admissibility of Evidence, Standard of Proof, and Nature of the Decision in the ICC Confirmation of Charges in Lubanga [article] / Michela Miraglia // Journal of International Criminal Justice. – Vol. 6. – Issue 3. – 2008. – pp. 489-504

15. Khan K.A. A. Defensive Practices: Representing Clients before the International Criminal Court, Karim A. A. Khan, Anand A. Shah // Law and Contemporary Problems. – Vol. 76. – Issue 3 and 4. – 2013. – pp. 191-234.

16. Situation in Darfur, Sudan The Prosecutor v. Bahr Idriss Abu Garda. Case No. ICC-02/05-02/09. Decision on the Confirmation of Charges, 08 February 2010, available at <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc819602.pdf>

17. Situation in the Republic of Kenya. The Prosecutor v. William Samoei Ruto and

Joshua Arap Sang. Case No. ICC-01/09-01/11: Decision on the Prosecutor's appeal against the "Decision on the Prosecution's request to amend the updated document containing the charges pursuant to article 61(9) of the Statute», 13 December 2013, available at <http://icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1699466.pdf#search=%22Appeals%20Chamber%20recalls%20that%20article%2061%20%289%29%20addresses%20primarily%20the%22>

18. Situation in the Democratic Republic of Congo. Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo: Case No: ICC-01/04-01/06. Judgment on the appeals of Mr Lubanga Dyilo and the Prosecutor against the Decision of Trial Chamber I of 14 July 2009 entitled «Decision giving notice to the parties and participants that the legal characterisation of the facts may be subject to change in accordance with Regulation 55(2) of the Regulations of the Court», 8 December 2009, available at <http://icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc790147.pdf#search=%22Appeals%20Chamber%20recalls%20that%20article%2061%20%289%29%20addresses%20primarily%20the%22>